

Aktsiaseltsis Tallinna Sadam võimalike korrupsiooniriskide tuvastamiseks moodustatud uurimiskomisjoni 19. aprilli 2016. a istungi päevakorrapunkti 3 juures toimunud arutelu üleskirjutus

Komisjoni istungile oli kutsutud endine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kantsler Marika Priske.

Artur Talvik

Kui kaua sa Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis töötasid ja kui kaua tegelesid otseselt või kaudselt AS Tallinna Sadamaga?

Marika Priske

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis olen olnud selle moodustamisest alates, ajast kui kaks ministeeriumi liideti. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kantsler olin aastatel 2002-2014. Ma ei tea mis see Tallinna Sadamaga tegelemine tähendab. Tallinna Sadam on äriühing, millel on oma juhtimisorganid, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kantslerist on Tallinna Sadama juhtimine täiesti lahus.

Artur Talvik

Kui lahus?

Marika Priske

Täiesti lahus. Äriühinguid on mitut tüüpi. On äriühinguid, kes saavad riigilt lepinguga raha ning on riigi teenustega seotud. Nende äriühingutega oli koostöö ühtemoodi. Need äriühingud, kes olid rikkad, teenisid ise raha ja maksid riigile dividende lugesid ikkagi äriseadustikku ja teadsid, milleks on nõukogu ja juhatuse ning milline on ministeeriumi roll.

Artur Talvik

Ministeerium oli omaniku rollis.

Marika Priske

Üldkoosolek on minister. Ministeeriumi kantsleril seal küll mingit seadusest tulenevat rolli ei ole.

Artur Talvik

Aga te puutusite teemaga ikka kokku. Pidite üldkoosoleku ette valmistama.

Marika Priske

Jah. Üldkoosolekud toimusid reeglina korra aastas. Koosoleku materjalid valmistas sisuliselt ette nõukogu. Valmistas ette materjalid, vaatas üle majandusaasta aruande. Üldkoosolekut ministeeriumi aparaat küll vaatas, aga et ministeeriumi ametnikud oleksid äriühingu tegevusi kuidagi suunanud, seda ei olnud. Jah, me tegelesime nende äriühingutega, kes said riigilt dotatsiooni või struktuuritoetusi. Selgelt eristuva teise grupi moodustasid kasumit teenivad ja dividende maksvad suured äriühingud.

Deniss Boroditš

Ma päris nõus ei ole. Ma toon kaks näidet. Üks neist on Botnica ost, kus ministeerium väljendas väga selgelt oma seisukohta.

Marika Priske

Jah, see on omaette teema. See oli ministeeriumi soov, aga ministeerium ei juhtinud AS Tallinna Sadamat.

Deniss Boroditš

Teine asi, mis mulle meenub, oli see kui praamide asi hakkas arenema, siis minister kurjustas, et miks te ei osalenud riigihankel.

Marika Priske

See oli peale minu ametis oleku aega. Praamide saaga näitab väga selgelt, et äriühing tegi seda mida pidas ise õigeks ja vajalikuks ning ministeeriumi soovid ei siin määrava tähtsusega.

Deniss Boroditš

Ja siis kutsuti neid korrale.

Tiina Ojasalu

Riigivaraseaduse järgi on aktsiate valitseja ikkagi ministeerium.

Marika Priske

Mis ülesanded tal seoses sellega on?

Tiina Ojasalu

Ministeerium peab seisma selle eest, et äriühingu aktsiate väärtus oleks kõrge. Ministeeriumil on ikkagi oma roll.

Marika Priske

Näiteks, mis materjale on ministeeriumi kantsleril õigus saada peale nõukogu koosolekute protokollide?

Artur Talvik

Kas minister omanikuna sekkus jõuliselt AS Tallinna Sadama töösse või oleks võinud sekkuda jõulisemalt?

Marika Priske

Ma ei oska seda hinnata. Minister ei saanud sekkuda minu kaudu, sest kantsleritl ei ole võimalust sekkuda AS Tallinna Sadama töösse. Kui ministril oli mõnede teemade kohta ettepanekuid, siis küllap ta suhtles nõukogu esimehe või nõukogu liikmetega. Ma isegi ei tea, kui palju ja mis teemadel oli ministrit *briifitud*. Kui poliitikud on nõukogu liikmetes kokku leppinud ning oma nõukogu liikmeid nõukokku usaldanud, siis võib eeldada, et nad on kokku leppinud ka omavahelise töö- ja suhtluskorra. Nõukogu liikmel on palju võimalusi äriühingu töös kaasa rääkida. Eeldan, et ministril ikkagi koostöö tema määratud nõukogu liikmetega toimus.

Tiina Ojasalu

Kas sellest võib järeldada, et ministeeriumi ametkondlik tasand oli suhteliselt kõrvale jäetud ja infovahetus nõukogu ja üldkoosoleku vahel toimus puhtalt poliitilisel tasandil?

Marika Priske

Oleneb teemadest. Kui me räägime praamihankest ja jäämurdja ostust, mis olid ministeeriumi jaoks väga olulised, siis me loomulikult rääkisime läbi AS Tallinna Sadama juhtkonna ja nõukoguga ning üritasime koostöö kokkuleppeid saada. AS Tallinna Sadama igapäevane toimetamine oli aga sõltumatu.

Artur Talvik

Kas osaluspoliitika ei kuulu kantsleri töökohustuste hulka?

Marika Priske

Ministeeriumis soovisime korrigeerida osaluspoliitika põhimõtteid. Me ei olnud rahul olemasoleva olukorraga. Üks konkreetne algatusi oligi koos Erkki Raasukesega analüüsida riigiäriühingute juhtimist ning tema eestvedamisel kokkupanud ettepanekutes oli ka minu roll ja seisukohad olemas. Raasukese raportis olid konkreetset ettepanekuid, mida äriühingute juhtimises võiks teistmoodi teha, aga paraku see ei leidnud tookord valitsuses konsensust ja kokkulepet. Kantsler ei saa öelda näiteks, et talle nõukogu liikmed ei meeldi ja neid ei peaks üldse nii valima.

Artur Talvik

Mis see ajend oli, et Raasukest oli vaja kutsuda? Kas see oli rahulolematuse riigiettevõtete nõukogude tööga või mehitatusega?

Marika Priske

Riigikontroll on välja toonud oma vastavas auditis kõik need probleemid, mis ka meid tookord ajendasid Erkki Raasukest kutsuma seda analüüsi tegema. Tuvastasime, et riigi osalusega äriühingute juhtimine oli ebaühtlane, info liikumine polnud süsteemne, riigi huvida polnud selgelt defineeritud ja nõukogu liikmed võisid olla erinevate huvidega. Raasukese raporti üheks ettepanekuks oli koostada igale äriühingule riigi kui omaniku ootuste paber, seda ettepanekut hakkasime ka rakendada. Omanike ootustega me saime äriühingute juhatustele ja nõukogudele selgelt püstitada riigi jaoks olulisi eesmärke Kokkuvõtteks, riigi äriühingutega oli rida probleeme ja oli selge, et selle teemaga tuleb komplekselt tegeleda. Üksikute ettepanekute rakendamine on ministeeriumi pädevuses, aga kompleksimate muudatuste tegemine ikkagi valitsuse pädevuses, see on valitsuse otsustada, kas me tahame äriühingute juhtimises midagi kardinaalsemalt muuta või me ei taha.

Artur Talvik

Kas analüüsi tellimise ajend oli Riigikontrolli audit?

Marika Priske

Riigikontrolli audit tuli peale Erkki Raasukese analüüsi. Lihtsalt auditis on kõik põhjused kokku võetud, mis ka MKM-i ajendas tookord analüüsi tegema. Kindlasti ei olnud analüüsi ajendiks AS Tallinna Sadam. Ministeeriumi valitsemisalas oli/on paarkümmend äriühingut.

Mured on küll erinevad, kuid oli kaootilisust ja planeerimatust ning kunagi ei võinud teada, mis huvide ja ettevalmistusega nõukogu liikmed nõukogudesse tulevad. Nõukogu liikmete valik ei toimu paraku selle kriteeriumi järgi, et millist kompetentsi oleks antud ajahetkel juhtorganistesse enim vaja.

Artur Talvik

Kui nõukogude mehitamise ja kompetentsusega oli palju probleeme, siis kas te tegite valdkonna ministrile ettepanke, et muutke see ära?

Marika Priske

Erkki Raasukese käest analüüsi tellimine ei saanud toimuda ilma ministri heakskiiduta.

Artur Talvik

Kas enne Erkki Raasukese tulekut sai ministrit *briifitud*, et nõukogudega on probleeme ja nendega tuleb midagi ette võtta?

Marika Priske

See, et juhtimine on süsteemitu ja nõukogu liikme määramisel puudub seos meie visiooniga, kuidas me äriühingu tulevikku nägime, siis seda oleme muidugi diskuteerinud. Kuna probleem ongi kompleksne ning nõuab koalitsiooni ja valitsuse head tahet, siis me leidsime, et on vaja leida tunnustatud asjatundja, kes pakuks välja ettepanekute paketi. See realiseerus Erkki Raasukese tööga.

Artur Talvik

Kas Erkki Raasuke sai lähteülesande sinult?

Marika Priske

Jah, nii minult kui ka minister Partsilt..

Artur Talvik

Mis oli analüüsi lähteülesanne?

Marika Priske

Analüüsida äriühingute toimimist, kitsaskohti, ettepanekuid, mis võiks riigis teistmoodi olla: koordineeritus, juhtimine, eesmärkide seadmine, haldamine. Kas äriühingute juhtimist on otstarbekas konsolideerida? Erkki Raasukesel olid piisavalt vabad käed ettepanekute tegemiseks. Näiteks sai arutatud ka selle üle, et kas riigil oleks otstarbekas teatud ettevõtetes osalusi omandada. Osaluspoliitika ei peaks piirduma üksnes nende äriühingute koordineerimisega, kus riigil juba osalus on. Tööle seatud eesmärk oli selles mõttes laiem. See ei olnud nii, et me nägime et AS Tallinna Sadamas on probleem ja selle lahenduseks tellime Erkki Raasukeselt töö. Töö oli ikkagi kompleksne ja tulevikku suunatud. Meil ei olnud illusiooni, et töös tehtud ettepanekuid kohe ellu viima hakatakse. Pigem oli lootus, et kui me teemaauale võtame, siis võib-olla järgmised valitsused mõtleavad sellele ja võib-olla kirjutavad koalitsioonileppesse mõned ettepanekud sisse. Riigikontroll tegi paralleelselt auditit ja meil oli hea koostöö Riigikontrolliga. Rahandusministeerium võttis ka selle teema üles, aga kahjuks väga aeglase tempoga. Siia maani ei ole väga kaugele jõutud.

Artur Talvik

See oli oluline tähelepanek. Mis oli sinu lahkumise põhjus aastal 2014?

Marika Priske

Lihtsalt tahtsin ära minna. Kindlasti mitte AS Tallinna Sadama pärast. Olin 14 aastat ministeeriumis. Tegemist oli selge ammendumisega.

Artur Talvik

Kui kaugemale Erkki Raasuke tol hetkel oli oma tööga jõudnud, kui lahkusid ministeeriumist?

Marika Priske

Töö oli valmis. Erkki Raasuke oli selleks hetkeks lahkunud.

Artur Talvik

Mis tööst edasi sai?

Marika Priske

Rahandusministeerium võttis endale ülesandeks ettepanekuid edasi analüüsida. Siis valmis Roheline raamat, mis tol ajal sai alustatud. Riigikontrolli audit valmis paralleelselt. Nüüd arutas valitsus juba Valget raamatut.

Tiina Ojasalu

Jürgen Ligi ütles, et Erkki Raasuke oli alguses tema juures?

Marika Priske

Minu teada see ei vasta tõele.

Tiina Ojasalu

Mis vastab tõele?

Marika Priske

Erkki Raasuke oli algusest peale meie juures. Rahandusministeerium vist kutsus teda ka.. Meie pakkusime talle võimaluse kaasa rääkida erinevates Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi teemades, see töö oli tema poolt vabatahtlik ja suuresti heategevuslik.. Riigi osaluspoliitika teema Erkki Raasukest köitis. Ta sai ministeeriumi muudes probleemides ka aidata (Estonian Air ja Maanteeamet). Ilmselt oli Raasukese jaoks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt pakutav töö huvitavam, võib-olla oli selles roll ka minister Partsi heal müügitööl.

Artur Talvik

Jäid sa Erkki Raasukese analüüsi tulemusega rahule?

Marika Priske

Minu meelest oleks võinud selle kohe ära rakendada ilma Rohelise ja Valge raamatuta.

Artur Talvik

Mis see takistus siis oli?

Marika Priske

Ilmselt ei tekkinud poliitilist konsensust.. Kuna poliitikud on valitud riiki juhtima, siis meie saame teha ainult ettepanekuid.

Artur Talvik

Kas sa tegid ettepanku neid kohe rakendada?

Marika Priske

Tutvustasime Erkki Raasukese ettepanekuid kõikidele osapooltele. Mida rohkemat me veel oleks teha saanud?. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium hakkas oma võimaluste piires mõningaid ettepanekuid ellu viima. Hakkasime koostama omanike ootusi äriühingutele, et oleks eesmärgid selgelt paika pandud. Erinevaid elemente, kuidas juhtimist korrastada ja eesmäärke seada, seda hakkasime Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis ka rakendama. Mis puudutab üldisemaid ettepanekuid, näitekskokkulepet kuidas nõukogude liikmed valitakse kes vastutab ja kes ettepanekud teeb ning kas selleks on mingi pädev organ, siis on seis juba keerulisem. Kõik on nõus, et riigi äriühingute juhtimist tuleb parandada, aga kuidas on alati vaieldav Küsimus on ikka detailides ja siis tekivad ka lahkarvamused. Kui võtta arutlusele näiteks millegi konsolideerimine või kellelegi üle andmine, siis läheb keeruliseks. Raasukese töös oli hulk laiemat diskussiooni tekitavaid ettepanekuid.

Artur Talvik

See oli holdingute teema?

Marika Priske

Jah. Võtta ports ettevõtteid, et neid saaks paindlikumalt juhtida, võib-olla ka paindlikumalt osalusi osta ja müüa. Ega Raasuke ei mõelnud ka, et see osa on lõpuni valmis. Nõukogu määramise osas oleks valitsus pidanud ettepanekuid tõsisemalt võtma.

Deniss Boroditš

Miks te siis Eesti Raudteed lammutasite?

Marika Priske

See oli tol hetkel selge Euroopa Komisjoni nõue.

Deniss Boroditš

Teised seda ei teinud. Ainult Eesti eesrindlikult.

Marika Priske

Ei. Teised tegid ka, hiljem reegleid leevendati.

Deniss Boroditš

Sakslased läksid kohtusse, leedukad ja lätlased ootasid. Nüüd meil on nii ja neil naa.

Marika Priske

Sellel oli teine pool ka. Üritasime teha ettevõtet läbipaistvamaks ja turgu rohkem avada. oli selline lootus, et lahutamine aitab sellele kaasa. Võib olla ka oleks, aga kahjuks toimus transiidimahtude järsk vähenemine ja turuolukord muutus kardinaalselt.

Artur Talvik

Botnica ostmine oli ministeeriumist tulenev suur muutus AS Tallinna Sadama jaoks, sest muutus äriühingu põhitegevus. Mismoodi Botnica lugu alguse sai ja kellest?

Marika Priske

Riigi jäämurdmise võimekus ilma Botnicata oli peaaegu olematu. Jäämurdja Tarmo sai 50. aastaseks, olles juba peaaegu museaal. Meil oli ka kogemus, 2002/2003 oli Läänemeri täielikult jäätunud ning siis ei ole turult saada vaba jäämurde ressursi. Uue jäämurdja ehitamise plaan oli vähemalt 10 aastat laual. Oli jõutud isegi projekteerimiseni, kuid siis tuli majanduslangus peale.

Artur Talvik

Kas arengukava oli teie ministeeriumis?

Marika Priske

Jah. Arengukava oli optimistlik, sest tol ajal ennustati transiidimahtude pidevat kasvu. Kui Botnica tuli, siis sellist entusiasmi mahtude suhtes ei olnud, aga oli selge, et jäämurdja Tarmo tööiga oli ikka piiri peal. Oli risk, et teda ei pruugi talveks töökorda saada, varuosade küsimus, ajalooline tehnoloogia jne.. Külmadel talvedel on aga vaja kahte jäämurdjat, sest on vaja ka Sillamäel ja Kundas jääd lõhkuda. Aasta-aastalt kõik jäämurdeteenuse hanked kukkusid esimese korraga läbi. Kui Veeteede Amet hankeid tegi, siis alati oli õnneküsimus kas turult on üheks aastaks jäämurdjat võtta või ei ole.

Deniss Borodits

Miks üheks aastaks?

Marika Priske

Pikemad hanked kukkusid reeglina läbi ja siis Veeteede Amet tegi hanke üheks aastaks. Turult ei olnud jäämurdjaid võtta. Soomlaste pakkumine oli püsivamaks lahenduseks ja olen jätkuvalt seda meelt, et on õnnestumine, et meil on 50 miljoniga saadud jäämurdja Botnica, mis suudab rahuldada meie vajadused, kui tuleb külmem talv. Õliväljadel töötamine sai „tänu“ Krimmile, Ukrainale ja Venemaale tagasilöögi. Botnica olid aastaringseks tööks varemalt lepingud olemas. AS Tallinna Sadamalt ei tahtnud me midagi muud, kui ta Botnicaga edasi toimetaks. Mõeldud oli nii, et Veeteede Ameti baastasu katab jäämurdmise võimekuse osas laeva ülalpidamise kulu ära. See oli juba AS Tallinna Sadama enda otsus, et võtta sinna peale õliväljadel töötamise võimekusega meeskond ja teha investeeringud, mida on vaja multifunktsionaalsuseks. Seda ministeerium peale ei surunud. Sellega ma ei taha öelda, et ma neid Tallinna Sadama tollaseid valikuid teha suuremaid investeeringuid valeks peaksin. Ja Botnica on veel pikk tööiga ees, turusituatsioonid muutuvad, hea töö korral on kindlasti võimalik leida täiendavat rakendust. Eesti riik võiks olla uhke, et tal on täna Botnica olemas.

Artur Talvik

Kuidas baastasu arvutati?

Marika Priske

AS Tallinna Sadam ise arvutas. Ta tegi arvutused meeskonna ülalpidamiseks, laenude teenindamiseks jms. Veeteede Ameti tellimus pidi selle ära katma. Vaidlus käis selle üle (kuhu vist minu mäletamist mööda minister sekkus), et Rahandusministeerium oli ette pannud äriühingutele eeldatava omakapitali tootluse ja see oli Veeteede ameti jaoks liiga kõrge. Küsimus oli omakapitali tootlikkuse numbris, kas AS Tallinna Sadam tohib jäämurdja osta madalama tootlikkusega.. Küsimus oli Veeteede Ameti tasu selles osas, mis puudutas kasumlikkuse määra. Ministeeriumi nägemus oli, et Veeteede ametilt saadakse tasu, mis katab investeringu ja minimaalse tootluse ning suurema tootlikkuse võib AS Tallinna Sadam teenida jäämurdja kasutamise ülejäänud aastal (õliväljadel).

Artur Talvik

Kas jäämurdja tasu tõusis ka tänu sellele *diilile*?

Marika Priske

Ma ei tea. Ma arvan, et see lepiti kokku.

Artur Talvik

Kuidas see hind kujunes?

Deniss Boroditš

Kust raha tuli?

Marika Priske

See on riigieelarve raha. See oli enam-vähem see sama kulu, mida Veeteede Amet iga aasta kulutas.

Deniss Boroditš

Kus Veeteede Amet raha saab?

Marika Priske

Riigieelarvest.

Deniss Boroditš

Täpselt. Kust riik saab? Navigatsioonitasust. See tõusis ju vahepeal 6-7 korda ja järsult poole aastaga.

Marika Priske

Jäämurde võimekus oli tol hetkel ikka kõigile transiidisektoris väga oluline. Tasude tõusude osas oli teatud mõistmine. See oli ka AS Tallinna Sadamale tol hetkel väga suur mure, et riigil ei ole jäämurde võimekust. Aeg-ajalt pakkus AS Tallinna Sadam ise võimalusi välja, ta ei saa ju ootama jääda kas riik suudab jäämurdja soetada või ei. Kui tekkis ootamatu võimalus osta soomlastelt täiesti töökorras laev, siis tuligi kaaluda selle vahel, kas kasutada võimalust või

minna edasi oma jäämurdja ehitamise plaaniga. Ma arvan, et Botnica ost oli riigile kõige soodsam võimalus üldse.

Artur Talvik

Miks Botnica Veeteede Ametile ei läinud?

Marika Priske

See oli rahastamise küsimus, et kuidas saaks paremini jäämurdjat pikaajaliselt liisida või kapitalirenti võtta. Veeteede Ameti ülesanne ei oleks saanud olla s Botnica laiemate kasutamismõimaluste otsimine ülejäänud aastaks. Sellepärast Veeteede Amet ei sobinud.

Artur Talvik

Miks ei sobinud?

Marika Priske

See ei ole riigiasutuse ülesanne panna jäämurdja täiendavalt teenima. Veeteede Amet ostab ainult jäämurdmise teenust. Mina pooldasin üldse riigi laevastiku mõtet, et koondada kõik riigilaevad ühte kohta kokku tulevikus.

Artur Talvik

Kas see oleks siis riigiettevõtte?

Marika Priske

Jah, nagu Riigi Kinnisvara AS. Selle alla võiks minna Veeteede Ameti laevad, piirivalvelaevad, lootsilaevad. Siis tekiks võimalus neid remontida, uuendada, müüa, uusi osta. Oleks normaalne majandamine. Riigieelave mängureeglitega on see väga keeruline, pead saama investeringud riigieelarvesse ja kui sa midagi müüd, siis see on riigieelarve tulu. Vahepeal oleks võib-olla mõistlik mõni laev maha müüa, sest vajadused muutuvad, soetada parema funktsionaalsusega laev. Tõenäoliselt tekiks sel juhul sünergia ka lootsilaevade ja Veeteede Ameti laevade kasutamises. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium analüüsib seda teemat minu teada jätkuvalt.

Deniss Boroditš

Jäämurde võimekust oli vaja. Selle üle keegi ei vaidle.

Marika Priske

Praegu tundub küll, et sellest ei saada aru.

Deniss Boroditš

Sellega olen ka päri, et Eesti riik majanduslikult midagi ei kaotanud, sest kogu finantseeringu maksis kinni need samad ettevõtted, kellel tõsteti järsult navigatsiooni tasusid.

Marika Priske

Jäämurdjat oli vaja, see oli riigile kogu aeg etteheide. Kas oleks olnud võimalik saada riigile jäämurdja kiiremini ja soodsamalt? Navigatsioonitasude tõstmine ja Botnica soetamine nii üheses seoses samuti ei ole.

Deniss Boroditš

Kas teie arvates tehingu läbiviimine oli läbipaistev, selge ja arusaadav? Kas teie teeksite midagi teistmoodi?

Marika Priske

Teistmoodi ma kindlasti midagi ei teeks. Seda, mis toimus AS Tallinna Sadamas sees, ma tõesti ei tea. Olen alati valmis Botnica ostmise otsust toetama ja kiitma, see oli suurepärane võimalus jäämurdja probleem lahendada, meil oli varemalt üksnes ebarealistlik arengukava ja museaal Tarmo, kuid nüüd saime reaalselt töökorras laeva, mis teeb tööd veel aastakümneid ja millel on turul väärtus olemas. Ostmise ajal oli meie mure, et soomlased ei tõstaks hinda hankele tultes. Otseseid läbirääkimisi soomlastega ei pidanud ministeerium. Mis Tallinna Sadama siseselt toimus, ma tõesti täpselt ei tea.

Deniss Boroditš

Miks ministeerium andis konkreetse suunise nõukogule, et tuleb just nendelt ja just sellise hinnaga laev osta?

Marika Priske

Nagu ma mäletan oli AS-l Tallinna Sadam hange jäämurdja ostmiseks, kuhu oleks ju saanud ka teised pakkumisi teha. Aga paraku ju turul ei olnud jäämurdjaid saada. Ka kõik hanked (jäämurdeteenuse tellimiseks) aasta-aastalt ebaõnnestusid. Tegelikult muretsesime ministeeriumis hoopis selle üle, et kui AS Tallinna Sadam teeb jäämurde ostmiseks hanke, kas siis soomlased ikka tulevad laeva pakkuma algselt räägitud hinnaga, või hoopis otsustavad vahepeal hinda tõsta. Soomlased pidasid oma pakkumisest ikkagi kinni.

AS Tallinna Sadam arvutas ise ülalpidamiskulud (mida ministeerium kindlasti ei mõjutanud, v.a. diskussioon kasumlikkuse numbriga) ning tuli oma tasude ja finants skeemiga välja. Selle eest vastutust ma tõesti võtta ei julge. Ministeeriumis käis diskussioon, et kui suur jäämurdja omakapitali tootlus peaks olema. Kui Rahandusministeerium on andnud mingi numbri, kas siis nõukogul on pädevus teha tehinguid, mis seda ei arvesta, kas üldkoosolek peab ütlema siin oma selge seisukoha. Üldkoosolek julges oma seisukoha välja öelda.

Artur Talvik

Oli teatav ajavahe sellest hetkest kui Botnica pakkumine tuli ja kuni otsustati, et ta läheb AS Tallinna Sadamasse.

Marika Priske

AS Tallinna Sadam ei vaielnud sellele vastu, et nad hakkavad jäämurdjaga toimetama. Kogu diskussioon käis omakapitali tootluse teemadel. Ma ei mäleta, et ma oleksin pidanud mingit konflikti lahendama, et AS Tallinna Sadam ei tahaks jäämurdjat võtta, aga me sunnime seda tegema.

Artur Talvik

AS Tallinna Sadam vaidles ikka kõvasti.

Deniss Boroditš

AS Tallinna Sadam ju ütles vastupidiselt, et nemad ei tahtnud sellega tegeleda.

Marika Priske

Mäletan ühte kohtumine Neinar Seliga, kus me rääkisime jäämurdja vajadusest ja tundus, et a mõistis ning toetas seda, aga nõukogus hääletas mulle teadaolevalt vastu..

Deniss Boroditš

Pigem oli asi selles, et nad ei olnud jäämurde võimekuse tõstmise vastu, vaid nad ei saanud aru, miks just AS Tallinna Sadam peab sellega tegelema.

Marika Priske

Hetkel kui neid otsuseid tehti või arutati, siis põhimõttelist konflikti ei olnud, toimus vaidlus isikute tasemel. Pigem tuli see hiljem teemaks, kui nõukogu oli juba otsuse teinud.

Tarmo Olgo

Tahaksin konkreetsemalt teada, kuidas Botnica hind tekkis ja kes olid need isikud, kes hinna kokku leppisid?

Marika Priske

Soomlased ütlesid, et sellist hinda nad tahavad saada. Telliti hindamisakte, kuid nende tellimisega ei tegeletud, seda korraldas Tallinna Sadam kui õigesti mäletan siis need toetasid seda hinda (50 miljonit eurot).

Tarmo Olgo

Kas hind tuli Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist juba enne, kui AS Tallinna Sadamale anti ülesanne Botnica osta?

Marika Priske

Soomlastelt tuli indikatsioon, et nad on valmis jäämurdjat 50 miljoni euroga müüma. Me tundsin huvi, miks nad seda teevad. Soomlased vajasisid teistsuguste parameetritega laeva ja ilmselt tahtsid ka oma laevaehitust turgutada. Olemasoleva info baasil paistis, et laev on enam-vähem korras. AS Tallinna Sadam tellis hindamisi ja ministeeriumile ei tulnud sellest protsessist laeva seisukorra ja väärtuse kohta teistsugust signaali. Kui hindamistest oleks välja tulnud, et laev ei ole näiteks töökorras, siis oleks kõik pooleli jäänud. Aga hindamist ministeerium ise ei organiseerinud.

Tarmo Olgo

Kas AS Tallinna Sadama tellitud hindamisakt jõudis ka kuidagi ministeeriumisse? Kas ministeerium tegi mingi otsuse?

Marika Priske

Hindamisakt toetas tehinguga edasiminemist. Seal ei tulnud mingit teistsugust, tehingu poolelijätmist ajendavat signaali. Lõpuks ostmine oli ikkagi AS Tallinna Sadama otsus. Ma jätkuvalt arvan, et Botnica maksabki ka täna enam-vähem sama palju ja ka praegu ei ole turul paremaid pakkumisi. Lihtsalt soojad talved on inimeste valvsust jäämurdevõimekuse olulisuse osas vähendanud.

Artur Talvik

Meie kahtlustamegi seda, et sama inimene on teinud hinnapakkumise, kes esindas nii AS Tallinna Sadamat kui ka soomlasi, ehk oli maakler. Kas te sellest olete teadlik?

Marika Priske

Ei, tõesti mitte. AS Tallinna Sadam ütles, et pidas läbirääkimisi, tegi hanke, konsulteeris. Kellega ta seda täpselt tegi, see ei olnud minu jaoks oluline info.

Tarmo Olgo

Ma saan aru, et soomlastel oli kohtumine ka ministeeriumis.

Marika Priske

Mina ei ole kohtunud. Ma sain info jäämurdja ostmise võimalikkusest Veeteede Ametilt, aga ma ei julge öelda, kas keegi ministeeriumist kohtus või mitte.

Artur Talvik

Minnes nüüd parvlaevade juurde, siis see mõte on küll küpsenud ministeeriumis, et riik võiks olla parvlaevade omanik. Mis põhjusel nii otsustati?

Marika Priske

Praktikas nägime kuidas me juba kolmanda lepinguga maksame põhimõtteliselt kinni nende laevade soetusmaksumuse kümneaastase perioodi jooksul, mis on üsna ebamõistlik tegu.

Artur Talvik

Palun täpsustust.

Marika Priske

Kolmas lepinguperiood oli minu ameti ajal saabumas. See ei ole süüdistus vedaja suhtes, aga see on loogiline, et kes toob korralikud laevad liinile, tahab oma äririskid 10-aastase lepingu perioodi jooksul ära maandada, sest lepingu pikendamine pole võimalik. Mõistlik oleks riigil soetada sobilikud laevad ise endale ja kasutada neid kogu nende eluea jooksul. Pakkuja on sunnitud kümne aastaga investeringu võimalikult suures osas tasa teenima. Samas operaatoriteenuse võiks vabalt turult hankida.. Kõige kallim komponent ongi laevad. Läbipaistvam on kui on teada laeva maksumus ja millised on laevaga seotud kulud lepinguperioodil, sealhulgas meeskonna kulu, muus osas on pakkumuse adekvaatsust hinnata oluliselt lihtsam. Sellistest asjaoludest lähtuvalt mõte riigilaevadest tekkiski.

Artur Talvik

Kas sarnane skeem on olnud kasutusel ka varem?

Marika Priske

Väikesaartega me oleme nii teinud. Riik on seal laevade omanik ja korraldab opereerimiseks hanke ning sellega on kõik rahul..

Artur Talvik

Kas dotatsioon on olnud liiga kõrge?

Marika Priske

Kui laevad kuuluksid riigile, siis saaks minu hinnangul tänaste kuludega ehk sama raha eest saartega paremat ühendust korraldada, eelkõige sagedust suurendada.

Artur Talvik

Tegite hanked nende laevade leidmiseks?

Marika Priske

Jah, riik ehitab struktuurivahendite toel laevad (loomulikult ehitushange) ja siis tegime ka opereerimishanke.

Artur Talvik

Minister rääkis läbi võimaluse osta praeguselt laevaomanikult laevu.

Marika Priske

Mul on kahju, et see plaan ei õnnestunud.

Artur Talvik

Kuidas selleni jõuti, et võiks need laevad ära osta?

Marika Priske

See oli laevaomanike poolne ettepanek. Nad uurisid riigiga koostöövõimalusi. Kuna me mõtlesime riigilaevade peale, siis tundus et see oleks kõige ratsionaalsem ja valutum. Ma jätkuvalt tunnustan praegust operaatorit uute laevade ehitamise eest. Ta pidi lepingu järgi ehitama ühe laeva, aga ehitas kolm. Ta võttis endale korraliku finantskohustuse ja –riski peale. Tema dotatsioon peale seda, kui ta uued laevad liinile tõi, oli kindlasti põhjendatud. Tänu sellele, et laevad olid meie veeteedele õiged (süvis, jääklass), suuremad ja mahutasid rohkem reisijaid sai Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium lisareiside arvu vähendada ja maksta vähem reisisitasid. Laevad olid väga head ja operaatori selline tegevus minu meelest igati riigimehelik. Tundus õiglane, et kui nendesse laevadesse on investeeritud, nad on sobilikud, inimesed on neid katsetanud, siis võiks riik need ära osta. Neil endal oli ka küsimus, lepingu lõpuni jääva 7 aastaga nad saavad küll märkimisväärse osa oma laevade ehitusmaksumusest tagasi, aga mitte kogu investeringut Riigipoolne laevade äraostmine oleks ka nendele olnud väljund, oleks lahenenud küsimus, et mis nendest laevadest edasi saab. Tegemist oleks minu meelest olnud *win-win* situatsiooniga. Ja ka praegusel operaatoril oleks olnud kõik eeldused teha operaatorihankele parim pakkumine – neil poleks küll olnud eelist laevade olemasoluga, aga senine opereerimiskogemus oleks ikka tugevasti abiks olnud.

Artur Talvik

Kuidas plaan edasi läks?

Marika Priske

Ma kõiki detaile ei mäleta. Me ei jõudnud laevade osas kokkuleppele.

Deniss Boroditš

Kes pidas läbirääkimisi?

Marika Priske

Ministeerium pidas.

Deniss Boroditš

Kes esindas ministeeriumi?

Marika Priske

Mäletamist möödas juhtis läbirääkimise Ahti Kuningas.

Artur Talvik

Kas minister ka osales?

Marika Priske

Otseselt läbirääkimistel reeglina mitte, aga minister teadis sellest.

Artur Talvik

Kes vastaspoolelt?

Marika Priske

Olav Miil ja kompanii, omandisuhted olid seal päris keerulised. Nad soovisid läbirääkimist lõpus hinda tõsta.

Deniss Boroditš

Mis see hind oli?

Marika Priske

Suurusjärgus 30 miljonit laeva kohta, täpselt ei julge öelda. Hind oli enam-vähem loogiline kui võtta aluseks ehitushind miinus kulumine. Tellisime selle kohta ka erinevaid hindamisakte.

Artur Talvik

Kas Ahti Kuningas oli enne tegelenud laevade ostmisega?

Marika Priske

Meil olid nõustajad ja palkasime advokaadid.

Artur Talvik

Kas mõnda laevaspetsialisti oli ka?

Marika Priske

Advokaadid vajadusel kaasasid oma lepingu raames. Protsess venis vähemalt aasta pikkuseks.

Artur Talvik

Ja kuidas asi lõppes?

Marika Priske

Tulemusteta. Sellepärast, et nad tõstsid viimasel hetkel hinda. Nemad süüdistasid meid mingites lepingutingimuste muutmises, aga laevaomanike tahe laevade müügiks oli selgelt otsa saanud ja ilma selleta ei tee midagi.

Artur Talvik

Kas seal võis olla tegemist tahtliku venitamisega?

Marika Priske

Me kahtlustasime seda, aga seal olid ka loogilised põhjendused, miks asjad venisid. Ei julge nii kindlalt väita.

Artur Talvik

Tähendab, kui nad oleksid venitanud mingi ajani, siis ministeerium oleks olnud olukorras, kus uut konkurssi enam teha ei jõua.

Marika Priske

Meil oli tähtajad pandud, millisest hetkest kauem läbirääkimised kesta ei või. Kui Partsi plaan oleks käiku läinud, siis oleksime paremas ajagraafikus olnud, aga siis tulid arutelud AS Tallinna Sadama nõukoguga, asi jäi venima ning lõpuks tuli üldse hoopis teistsugune skeem. Elu on näidanud, et ka allesjäänud ajaga on võimalik laevad valmis ehitada, vähemalt sõlmitud lepingud seda näitavad.

Artur Talvik

Kas sa olid kantslerina ametis kui teistsugune plaan tuli?

Marika Priske

Ei. See sai paika peale mind. Ma ei julge seda skeemi ka kritiseerida, sest ma olin siis juba ära läinud.

Artur Talvik

Kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on piisava merelise kompetentsiga?

Marika Priske

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium teeb poliitikat. Arvan, et Veeteede Ametiga koos kompetentsi on. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on „õhuke“ ministeerium.

Tarmo Olgo

Mida riik peaks tegema et olla parem peremees äriühingutele?

Marika Priske

Oluline on ette anda riigile olulised eesmärgid. Palju sõltub äriühingute nõukogudest, mis motivatsiooniga nad töötavad, milline on nende kompetents ja tulevikusuund. Me Erkki Raasukesega arutasime, näiteks mis ülesanded AS Tallinna Sadamal olla võiksid. Me

vaatasime kuidas AS Tallinna Sadama turuosa väheneb iga aastaga. Me ei oleks tahtnud leppida sellega, et AS Tallinna Sadam pole rahvusvahelises võrgustikus oluline tegija. AS Tallinna Sadama jooksvate projektidega me ei tegelenud, kuid tundsiime muret just äriühingu tulevikusuuna ja kompetentsi pärast. Oleksime soovinud, et nõukogus oleks rahvusvahelise transiidi asjatundja, kes nõuaks juhatusele enam. Seal tulid need mured. Ministeeriumis meil oli valus leppida sellega, et AS Tallinna Sadam aasta-aastalt marginaliseerub, ent samas andis AS Tallinna Sadam riigile dividende ja kõik olid rahul, keegi ei tahtnud juhatust värskendada. Ministri poolt oli surve, et juhatust tuleb värskendada, aga seda ei toimunud.

Artur Talvik

See ei õnnestunud?

Marika Priske

Paistab, et mitte.

Artur Talvik

Audiitorid märkisid ära ka selle, et laevad on ülehinnatud. Kas see ei pannud härekellasid tööle?

Marika Priske

Turg kogu aeg muutub. See on selline raamatupidamislik, mitte sisuline asi.

Artur Talvik

Nad ikka viitavad päris sisule. Nad viitavad, et on tehtud suured investeeringud nagu süvasadam Saaremaal.

Marika Priske

AS Tallinna Sadam pidi välja pakkuma kava, kuidas nad süvasadamat paremini kasutusele võtavad ja rohkem laevu tuleb. Kui vara on alla hinnatud, siis see ei muuda vara olemust. AS Tallinna Sadam võiks leida teisi logistikakanaleid. See on võtmekoht. Selleks on antud nõukogule ülesanded ja eesmärgid. Küsimus on selles, et kas äriühingus on tõesti võimekad inimesed, kes suudavad ettevõttega osaleda rahvusvahelises logistikaahelas, olla olulised partnereid ja uusi suundi leida.

Deniss Boroditš

Siin mängib rolli ka konkurentsivõime. Kui vaadata ahelat raudtee pluss mitmed sadamad ja navigatsioonitasud. Eestil ei ole midagi pakkuda võrreldes Läti ja Leeduga. Keegi ei räägi dotatsioonidest.

Marika Priske

Omajal ajal olid nad täiesti konkurentsivõimelised. Kuna kõik oli hästi, oli transiiti, kaup liikus, siis ei olnud püüdlust parema poole. Kasum tuli iseenesest ja sellega lepitati, muututi mugavaks.

Artur Talvik

Samas ikkagi laevateede tasude tõusmine kõrgemaks kui soomlastel.

Marika Priske

Tasude süsteem on igas riigis erinev. Me tegime tasude osas täiesti objektiivse analüüsi. Üks asi on nominaalne hinnakiri, kuid tuleb arvestada ka soodustuste paketi, mis igas riigis on.

Artur Talvik

Erkki Raasuke ütles, et on kahte tüüpi nõukogusid. Osad on need, kes suures osas tegelevad järelevalvega ja teised, kes tegelevad nii visiooni, arengusuundade ja järelevalvega. Tema kriitika oligi selles, et osad nõukogud pigem tegelevad selle järelevalvega.

Marika Priske

Küsimus ongi selles, mis on nõukogu panus. Visiooni ei asenda millegagi. Valdkonna kompetentsi ja rahvusvahelist nägemust oli AS Tallinna Sadamas minu hinnangul vähe.

Artur Talvik

Sellest on kõige rohkem puudus?

Marika Priske

Mina arvan küll, aga see on minu isiklik arvamus. Ma saan valitsusest aru, ei ole usaldust, et kes siis oleks see tark, kes inimesi nõukogusse määraks, aga see väljakutse väärib tegelemist.

Deniss Boroditš

Ring on ka väike. Ettevõtjate arv ei ole suur.

Marika Priske

Rääkisime Erkki Raasukesega, et peame hakkama inimesi sisse ostma, aga me ei jõua neile maksta. Me loeme igat senti, mis me nõukogu liikmetele maksame. Kui nõukogu esimees saab alla 500 eurot tasu, siis millise kompetentsi me selle raha eest nõukokku palkame.

Deniss Boroditš

Mina olen küll seda meelt, et kui me tahame rahvusvahelist juhti, siis me peame vaatama mitte meie, vaid valdkonna palkasid.

Tiina Ojasalu

AS Tallinna Sadama nõukogus ei olnud pikka aega ühtegi riigiametnikku. Kas see oli juhuslik või tüüpiline võrreldes teiste äriühingutega?

Marika Priske

Surve ametnike vähendamiseks nõukogudes oli, ja neid jäi aasta-aastalt järjest vähemaks. Öeldi, et nõukogus tahetakse näha parimat ettevõtluse kogemust, et miks siis ametnikud seal peavad olema. Märgin küll seda teatud ironiaga.

Artur Talvik

Kas poliitikud peaksid nõukogusse kuuluma?

Marika Priske

Kurja juur ei olegi poliitikutes, vaid nendes ettevõtjates, kelle ärihuvid ei ole selgelt määratletud. Küsimus ei ole selles kas tegemist on poliitiku või ettevõtjaga, vaid selles, milline on tema kompetents ja milliseid huve ta peaks nõukogus esindama.

Üleskirjutuse koostanud:

Ege Heinla
Uurimiskomisjoni konsultant

Üleskirjutuse üle vaadanud:

Marika Priske
(e-mail 06.05.2016)